

15.06x19.81	1	עמוד 22	ישראל היום! - כותרת	29/01/2026	96738833-7
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

מדינת ישראל נגד היהודי החדש :

דרור בר יוסף

מדינת ישראל נגד היהודי החדש

ז'בוטינסקי הבין היטב שהעם היהודי והמדינה הישראלית זקוקים לתרבות משגשגת, לצחוק, ושפגיעה במוסדות התרבות וביצירה העברית היא פגיעה ב"חותם" שלנו על הארץ ובעוצמתנו הלאומית. יטענו הטוענים שהמתקפה האמיתית על התרבות העברית היא של אלה שהדירו מגזרים שלמים מהתרבות ומהחברה הישראלית. נכון שהטענות שאין דבר כזה אמנות ימנית וההתקפות הרבות עליה הן המשך ישיר של צנזורה ארוכת שנים של יצירה רוויזיוניסטית. סופרים רוויזיוניסטים כמו אהרן ראובני, שברנר ראה בו ובעגנון כחשובים שבסופרי היישוב החדש; יעקב חור-גין, סופר רבי-אמן עם רגישות אנושית והומור נדירים; ואביגדור המאירי, שחטא בתמיכה בז'בוטינסקי בשנותיה הראשונות של התנועה הרוויזיוניסטית – הודרו ונשכחו בשל זהותם הפוליטית.

ז'בוטינסקי רמז שעם ישראל צריך ללמוד לצחוק. השעשוע והתרבות לא נופלים מהצרכים הקיומיים האחרים שלנו – הם חשובים כמו לחם, כמו ברזל וכמו מלך

אך ההדרה הזו לא עצרה בימין. גם כותבים שהסיטואציה מבטם מאירופה, כמו הכותבת וההוגה הלבנטינית ז'קלין כהנוב, נדחקו הצידה, יחד עם כל מי שלא התאים למיינסטרים הציוני המפרנס (מימין או משמאל). עם זאת, פצעי העבר לא יכולים להיות סימני הדרך לעתיד. אדרבא, הם דרך לא ללכת בה. לא זו אף זו, דרכה של התנועה הלאומית-ליברלית וגם אופייה הליברלי של ישראל הם בריבוי הפנים והצבעים של החברה הישראלית.

צעד ראשון לכך הוא בהגדלת תקציב התרבות בישראל. החברה הישראלית משוועת לתיקון. הממשלה יכולה וצריכה לסייע בכך, בהכרה במגוון ובאיכות של התרבות הישראלית בימים אלה ולדורותיה. הדרך לכך היא בשותפות, בחשיבה יצירתית ובעשייה עשירה – ולא בגרסה חדשה של עוולות וחרמות.

ב-1927, בית הספר לאמנות "בצלאל" עמד בפני סגירה בגלל חוסר בתקציב. בין הנועקים להצלתו היה אחד מהאבות המייסדים של התנועה הרוויזיוניסטית, יוסף קלוזנר. קלוזנר, תלמידו של אחד העם, החל באותם ימים בהתקרבות לתנועה הרוויזיוניסטית. במאמר ב"העולם", השבועון הרשמי של התנועה הציונית, כתב קלוזנר כי היישוב היהודי זקוק יותר מכל לקיר ברזל תרבותי. "באנו לבנות לנו בית לאומי לא בחרב ולא בדם... ובכן מה תקוותנו, תקוות התחיה השלמה? על מה מתבססת האפשרות שארץ ישראל תפסוק מלהיות 'פלשתינה' ותהא לארץ ישראל ממש... הארץ שייכת לאותו עם, שהטביע את חותמו עליה, וחותם זה יכול להיות אך ורק – התרבות הלאומית שלו". רעיון דומה כתבה מוריה קור לאחר נפילתו של זאב ארליך בדרום לבנון: "גם ז'בוטינסקי... חשב שבלי החלקים של הרוח והתרבות, ה'שעשועים', אין קיום ממשי ללחם. העם צריך בית גשמי, אבל מוכרח להשקיע ברוח כדי למלא את הכלי".

ההכרה בכך שתרבות לאומית היא מפתח לשיבה לארצנו, ליכולת שלנו לספר את קורותינו ובכך לקבל אחריות על חיינו, נמצאת בבסיס החשיבה של התנועה הלאומית, והיא נדבך בחוסן הלאומי שלנו. בעזרת ספרות, שירה ואמנות, ובאמצעות ביקורת תרבותית וחברתית, הוגים ציונים שונים (מהרצל וזאב ז'בוטינסקי ועד י.ח. ברנר וא.ד. גורדון) עיצבו ועדיין מעצבים שפה שמטרתה שינוי באורח חיינו ובאופיו של היהודי הגלותי.

חיינו של היהודי החדש אינם רק ברוממות הרוח ובגאולת הנפש. אדרבא, הוא גם יוצק אותם ארצה ופועל לתיקון החברה. גדולי הרוח והמעש של התנועה הציונית ידעו כי מפעלה ההיסטורית של הציונות וייעודו הייחודי של ישראל לא עומדים על הצבא לבדו.

את הרעיון הזה הכניס ז'בוטינסקי ביד האמן שלו ברומן "שמשון", שאותו הוא כתב בהשראת הגיבור התנ"כי. ברומן מוסר שמשון צוואה בת שלושה חלקים לעם ישראלי: השיגו ברזל – עם ישראל חייב כוח מגן; מלך – אנו זקוקים למדינה, לממלכה; וצחוק – עם ישראל צריך ללמוד לצחוק. השעשוע והתרבות לא נופלים מהצרכים הקיומיים האחרים שלנו. הם חשובים כמו לחם, כמו ברזל וכמו מלך.